

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI TI

ETIKA

DRŽAVNA MATURA

šk. god. 2022./2023.

Ispitna knjižica 1

ETI.54.HR.R.K1.12

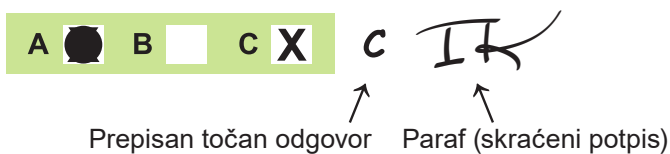

53210

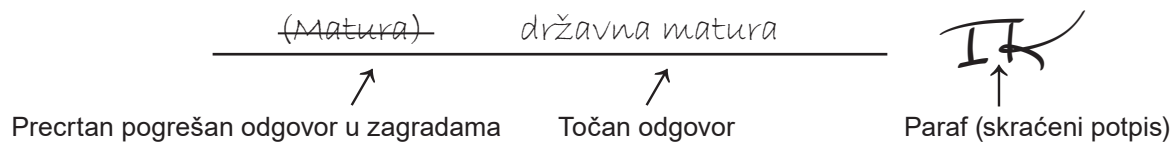
Način označavanja odgovora na listu za odgovore:

Način ispravljanja pogrešaka na listu za odgovore:

Način ispravljanja pogrešaka u ispitnoj knjižici:

OPĆE UPUTE

Pozorno pročitajte sve upute i slijedite ih.

Ne okrećite stranicu i ne rješavajte zadatke dok to ne odobri voditelj ispitne prostorije.

Nalijepite identifikacijske naljepnice na sve ispitne materijale koje ste dobili u sigurnosnoj vrećici.

Ispit traje **150** minuta bez stanke.

Zadatci se nalaze u dvjema ispitnim knjižicama. Redoslijed rješavanja birajte sami.

Dobro rasporedite vrijeme kako biste mogli riješiti sve zadatke.

Ispred svake skupine zadataka uputa je za rješavanje. Pozorno je pročitajte.

Možete pisati po listu za koncept, ali se njegov sadržaj neće bodovati.

Na 2. stranici ove ispitne knjižice prikazan je način označavanja odgovora i načini ispravljanja pogrešaka. Pri ispravljanju pogrešaka potrebno je staviti paraf (isključivo skraćeni potpis, a ne puno ime i prezime).

Upotrebljavajte isključivo kemijsku olovku kojom se piše plavom ili crnom bojom.

Kada riješite zadatke, provjerite odgovore.

Želimo Vam mnogo uspjeha!

Ova ispitna knjižica ima 12 stranica, od toga 1 praznu.

I. Zadatci višestrukoga izbora

U sljedećim zadacima od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.
Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.
Točan odgovor donosi jedan bod.

1. Kako se naziva neformalni sustav društvenih norma, navika i očekivanja utemeljen na široko prihvaćenim obrascima vrednovanja i djelovanja?

- A. etika
- B. moral
- C. zakon
- D. metaetika

(1 bod)

2. Pozorno pročitajte iskaz.

Ne čini drugomu ono što ne želiš da se tebi učini.

Koja je od navedenih vrijednosti sadržana u navedenom iskazu *zlatnoga pravila*.

- A. sloboda osoba
- B. jednakost osoba
- C. milosrdnost osoba
- D. velikodušnost osoba

(1 bod)

3. Što od navedenoga **nije** moralna vrijednost?

- A. čast
- B. ljepota
- C. poštenje
- D. solidarnost

(1 bod)

4. Koji je od navedenih uvjeta prijeko potreban za moralno djelovanje neke osobe?

- A. sreća
- B. sloboda
- C. determinizam
- D. obrazovanost

(1 bod)

5. Kako se naziva simboličko jedinstvo ličnosti koje je temelj posebnosti svake osobe, a počiva na relativno trajnim i međusobno povezanim moralnim i spoznajnim vrednotama?

- A. rodni identitet
- B. spolni identitet
- C. osobni identitet
- D. kolektivni identitet

(1 bod)

6. Pozorno pročitajte tekst.

Desetero ljudi približno jednakih mogućnosti i socijalnoga položaja sudjelovalo je u izradi složenoga inovativnog proizvoda. Otkup njihova patenta priskrbio im je izdašnu zaradu. Novac su odlučili podijeliti razmjerno zaslugama za postignuti uspjeh.

Koja je od navedenih vrednota primijenjena u opisanoj raspodjeli novca?

- A. dužnost
- B. jednakost
- C. pravednost
- D. velikodušnost

(1 bod)

7. Koji pojam označava moralnu opravdanost i prihvatljivost vlasti u političkoj zajednici?

- A. legalnost
- B. legitimnost
- C. suverenost
- D. egalitarnost

(1 bod)

Etika

---

8. Kako se naziva svjesno i dragovoljno prihvaćanje moralnih dužnosti i obveza koje proizlaze iz socijalnoga položaja i socijalnih uloga koje osoba ima?

- A. probitačnost
- B. odgovornost
- C. konformizam
- D. supsidijarnost

(1 bod)

9. Kako se naziva stajalište kojim se zagovara jednakost i ravnopravnost svih ljudi ujedinjenih u čovječanstvu kao moralnome subjektu?

- A. patriotizam
- B. globalizam
- C. nacionalizam
- D. kozmopolitizam

(1 bod)

10. Pozorno pročitajte tekst.

U javnoj medicinskoj ustanovi nadležni liječnik odbio je sudjelovati u zahvatu medicinski potpomognute oplodnje. Pozvao se na moralno pravo priziva savjesti.

Koji je etički pojam u izravnome sudaru ili konfliktu s pravom priziva savjesti na koji se pozvao liječnik u navedenome tekstu?

- A. sloboda uvjerenja
- B. autonomija osobe
- C. paternalistička briga
- D. profesionalna dužnost

(1 bod)

11. Kojemu od navedenih etičkih stajališta suvremena bioetika upućuje najviše prigovora?

- A. biocentrizmu
- B. ekocentrizmu
- C. patocentrizmu
- D. antropocentrizmu

(1 bod)

12. Pozorno pročitajte iskaz.

Djeluj tako da možeš htjeti da princip tvog djelovanja vrijedi kao opći zakon.

Koju vrstu imperativa prema Kantovoj etici izražava navedeni iskaz?

- A. logički imperativ
- B. amoralni imperativ
- C. hipotetički imperativ
- D. kategorički imperativ

(1 bod)

13. Kako se naziva etičko stajalište prema kojemu se moralne vrijednosti i načela razlikuju ovisno o specifičnim kulturama pojedinih zajednica?

- A. etički relativizam
- B. etički apsolutizam
- C. etički univerzalizam
- D. etički eudajmonizam

(1 bod)

14. Što je prema Aristotelovoj etici središnji kriterij za prosuđivanje ispravnosti moralnoga djelovanja?

- A. iskazane vrline
- B. iskazani osjećaji
- C. prihvaćene dužnosti
- D. posljedice djelovanja

(1 bod)

Etika

---

15. Pozorno pročitajte rečenicu.

Ako umjesto skijališta u našem gradu s raspoloživim sredstvima načinimo polivalentni sportski centar, znatno veći broj naših građana imat će koristi i moći će uživati u blagodatima sporta.

Na koje se etičko stajalište oslanja argumentacija u navedenoj rečenici?

- A. na utilitarizam
- B. na deontologiju
- C. na skepticizam
- D. na perfekcionizam

(1 bod)

16. Kako se naziva stajalište koje, prvenstveno putem medija, nameće uvjerenje da se uspjeh i sreća u životu očituju u kupovanju i trošenju što veće količine proizvoda i usluga?

- A. klijentelizam
- B. konformizam
- C. kolonijalizam
- D. konzumerizam

(1 bod)

17. Što je prema Johnu S. Millu granica individualne slobode?

- A. šteta koju osoba nanosi sebi
- B. šteta koju osoba nanosi drugim ljudima
- C. šteta koju osoba nanosi neljudskim bićima
- D. šteta koju osoba nanosi prevladavajućemu javnom mnijenju

(1 bod)

II. Zadatci kratkoga odgovora

U sljedećim zadacima odgovorite kratkim odgovorom (riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom).
Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ovoj ispitnoj knjižici.
Točan odgovor donosi jedan bod.

18. Kako se naziva subjektivna moralna svijest kojom se prosuđuje vlastito djelovanje te shodno tomu osjeća grižnja ili ponos?

_____

(1 bod)

19. Kako se naziva skup znanja, predodžaba, vjerovanja, vrijednosti, običaja, praksi i ljudskim radom stvorenih materijalnih dobara kojima se čovjek uzdiže iznad svojih prirodnih određenja?

_____

(1 bod)

20. Kako se naziva djelovanje kojim se osoba isključivo brine o vlastitome interesu i nimalo se ne obazire na interese i potrebe drugih ljudi?

_____

(1 bod)

21. Kako se naziva etički i pravno neprihvatljivo djelovanje kojim javni dužnosnici koriste svoj položaj i utjecaj da bi promicali privatne interese na štetu javnoga interesa i općega dobra?

_____

(1 bod)

Etika

---

22. Kako se naziva skup biotehnoloških postupaka kojima se izdvajaju geni jednoga organizma te se potom umeću u DNK strukturu drugoga organizma radi stvaranja promijenjenoga ili posve novoga organizma?

(1 bod)

23. Kako se naziva osobno i javno-moralno etičko stajalište koje se načelno protivi svakomu nasilju te aktivno promiče vrednotu mira?

(1 bod)

III. Zadatci produženoga odgovora

U sljedećim zadacima odgovorite s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak.

Odgovor upišite **samo** na predviđeno mjesto u ovoj ispitnoj knjižici.

Točan odgovor donosi jedan bod.

24. Pozorno pročitajte tekst.

Posao visoko rangiranoga i dobro plaćenoga državnog službenika Miljenka sastoji se u tome da nadzire poslovanje banaka. Temeljem toga Miljenko ima uvid u tržišnu uspješnost banaka odnosno povlaštene informacije nedostupne drugim građanima. Banke izdaju dionice ili vrijednosne papire koje građani mogu kupiti i prodavati na burzi. Miljenko je odlučio upustiti se u kupnju i prodaju dionica odnosno trgovati na burzi.

Objasnite etički problem Miljenkova postupka.

(1 bod)

25. Ukratko objasnite tri generacije ljudskih prava.

(1 bod)

Prazna stranica

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI

ETIKA

DRŽAVNA MATURA
šk. god. 2022./2023.

Ispitna knjižica 2

ETI.54.HR.R.K2.12

53212

Način ispravljanja pogrešaka na listu za čistopis:

~~(Matura)~~ državna matura

↑ ↑

Precrtan pogrešan odgovor u zagradama Točan odgovor

IK

↑

Paraf (skraćeni potpis)

OPĆE UPUTE

Pozorno pročitajte sve upute i slijedite ih.

Ne okrećite stranicu i ne pišite esej dok to ne odobri voditelj ispitne prostorije.

Nalijepite identifikacijske naljepnice na sve ispitne materijale koje ste dobili u sigurnosnoj vrećici.

Ispit traje **150** minuta bez stanke.

Zadatci se nalaze u dvjema ispitnim knjižicama. Redoslijed rješavanja birajte sami.

Dobro rasporedite vrijeme kako biste mogli riješiti sve zadatke.

Ovaj dio ispita sastoji se od zadatka eseja. Esej napišite slijedeći priloženu uputu i smjernice za pisanje eseja.

Možete pisati po listu za koncept, ali se njegov sadržaj neće bodovati.

Esej obvezno napišite na list za čistopis u ovoj ispitnoj knjižici.

Pišite čitko. Esej će se bodovati s nula (0) bodova ako je nečitko napisan. Ako pogriješite u pisanju eseja, na 2. stranici ove ispitne knjižice prikazan je način ispravljanja pogrešaka.

Pri ispravljanju pogrešaka potrebno je staviti paraf (isključivo skraćeni potpis, a ne puno ime i prezime).

Upotrebjavajte isključivo kemijsku olovku kojom se piše plavom ili crnom bojom.

Želimo Vam mnogo uspjeha!

Ova ispitna knjižica ima 12 stranica, od toga 2 prazne.

Zadatak esejskoga tipa

Pozorno pročitajte navedeni tekst. Prema ponuđenim smjernicama napišite esej s jasnom strukturom: uvodnim dijelom (postavljanjem teze ili hipoteze), središnjim dijelom (analizom i argumentacijom) i zaključkom (sintezom).

Tema eseja: **Tržište i moral**

Ima stvari koje ne možemo kupiti novcem, no takvih je stvari sve manje. Danas je gotovo sve na prodaju. Evo nekoliko primjera:

- *Poboljšanje uvjeta u zatvorskoj ćeliji: 82 dolara po noćenju.* U gradu Santa Ana u Kaliforniji i u nekim drugim gradovima nenasilni prekršitelji zakona mogu platiti za udobniji smještaj. (...)
- *Mogućnost unajmljivanja zamjenske (surogat) majke: 6250 dolara.* Bračni parovi na Zapadu koji traže zamjensku majku sve češće povjeravaju ovaj posao ženama u Indiji, gdje je ova praksa legalna, i tu uslugu plaćaju manje od trećine iznosa potrebnoga u Sjedinjenim Američkim Državama. (...)
- *Upis vašega djeteta na prestižno sveučilište.* Iako cijena nije istaknuta, predstavnici dijela vrhunskih sveučilišta priznali su novinarima *The Wall Street Journala* da omogućuju upis određenome broju prosječnih studenata iz imućnih obitelji od kojih mogu očekivati značajnu financijsku potporu.

Ne može si svatko priuštiti kupnju ovih stvari. Danas, međutim, postoji mnoštvo načina zarade. Ako niste pri novcu, evo nekoliko posve inovativnih mogućnosti zarade:

- *Iznajmite svoje čelo (ili neki drugi dio tijela) za oglašavanje određenoga proizvoda: 777 dolara.* Novozelandska aviokompanija (...) uposlila je tridesetak ljudi koji su obrijali glavu i dali da im se na njoj izradi tetovaža s natpisom: „Potrebna vam je promjena? Požurite u Novi Zeland”. (...)
- *Ako ste učenik drugoga razreda u ispodprosječnoj školi u Dallasu, pročitajte knjigu: dva dolara.* Kako bi potaknule učenike da više čitaju, škole plaćaju klicima za svaku pročitano knjigu. (...)
- *Kupite policu osiguranja bolesne ili starije osobe, plaćajte godišnju premiju dok je osoba na životu, a nakon što umre, uzmite cjelokupnu osigurninu: (...)*

Ova vrsta klađenja na živote neznanaca pretvorila se u pravu industriju s kapitalom vrijednim 30 milijarda dolara: što neznanac prije umre, to je zarada ulagača veća.

(...) Zašto bismo se trebali zabrinuti kada vidimo da kročimo prema društvu u kojemu je sve na prodaju? Iz dva razloga: jedan se odnosi na nejednakost; drugi na korupciju (...)

U društvu u kojemu je sve na prodaju život je teži onima sa skromnijim primanjima. Što je više toga što možemo kupiti novcem, to je bogatstvo (ili njegov nedostatak) od veće važnosti. (...) Ovo objašnjava posebno težak položaj siromašnih obitelji i pripadnika srednje klase posljednjih dvaju desetljeća. Jaz između bogatih i siromašnih ne samo što se produbio, već je pretvaranje svega u robu, čineći novac sve važnijim u čovjekovu životu, zaoštrio problem nejednakosti u društvu do krajnjih granica. Drugi razlog zbog kojega bismo trebali dobro promisliti prije no što sve izložimo na prodaju nešto je teže opisati. On se ne odnosi na nejednakost i pošteno postupanje već na

korozivnu tendenciju tržišta. Stavljanje cijene na nešto što je vrijedno našega poštovanja može iskvariti to dobro. To se događa zato što tržišta ne alociraju samo robu; ona, uz to, izražavaju i promiču određene stavove prema robi koja se razmjenjuje. Ako dajete djeci novac da čitaju knjige, to će ih možda navesti da više čitaju, ali će ih naučiti i da je čitanje gnjavaža, a ne užitak. (...)

Vrijednosti tržišta katkada istiskuju netržišne vrijednosti koje bismo trebali čuvati. (...)

Primjeri koje smo naveli ilustriraju općenitiju istinu: neke dobre stvari u životu kvarimo i obezvrjeđujemo ako ih pretvorimo u robu. Prema tome, da bismo odlučili kamo određeno tržište pripada i kada ga moramo držati na sigurnoj udaljenosti, moramo odlučiti kako ćemo vrednovati dobra o kojima je riječ – zdravlje, obrazovanje, obiteljski život, prirodu, umjetnost, građanske obveze itd. Ovo su moralna i politička pitanja, ne samo ekonomska. Da bismo na njih odgovorili, moramo razgovarati o moralnome značenju svakog od ovih dobara i o tome kako ih prikladno vrednovati. Takvu raspravu nismo imali u epohi tržišnog trijumfalizma. Posljedica toga je da smo, umjesto da budemo država s tržišnim gospodarstvom, postali tržišno društvo. (...) Ekonomisti u pravilu prihvaćaju kao gotovu činjenicu tvrdnju da, budući da uspostava tržišta povećava prostor izbora pojedinaca, ono za posljedicu ima veću blagodat. (...) Ali utilitarizmu se može prigovoriti na više načina, odreda poznatih moralnoj filozofiji. Najvažniji prigovor tržišnom rezoniranju postavlja pitanje zašto bismo trebali maksimalno zadovoljiti preferencije neovisno o njihovoj moralnoj vrijednosti. Ako neki ljudi vole operu, a drugi uživaju u borbi pasa ili u hrvanju u blatu, moramo li se doista odreći moralnih sudova i dati ovim preferencijama istu važnost u utilitarističkom izračunu? Možemo li baš svaki čovjekov postupak razumjeti kao sliku i priliku tržišta? (...) dva prigovora moguće je čuti u raspravama o tome što bismo trebali moći, a što ne bismo trebali moći kupovati novcem. (...) Prigovor koji polazi od nepravdi upozorava na nepravdu do koje dolazi kada ljudi koji nešto kupuju i prodaju to čine u uvjetima nejednakosti i jake ekonomske nužde. Prema ovom prigovoru, tržišna razmjena nije uvijek dragovoljna, kako to poklonici tržišta sugeriraju. (...)

Prigovor koji polazi od koruptivnosti nešto je drukčiji. Njime se ističe degradirajući efekt tržišnog vrednovanja i tržišne razmjene na određena dobra i prakse. Prema tomu prigovoru, kada se određena dobra i određene građanske vrijednosti kupuju i prodaju, njihova vrijednost biva narušena ili korumpirana. (...) Era tržišnog trijumfalizma podudara se s vremenom u kojemu je javni diskurs bio uglavnom ispražnjen od moralne i duhovne supstancije. Ostaje nam jedino nada da ćemo tržišta uspjeti zadržati ondje gdje pripadaju, no da bismo u tome uspjeli, morat ćemo otvoreno i javno progovoriti o istinskom značenju dobara i društvenih praksi do kojih držimo. Uz raspravu o značenju ovoga ili onog dobra morat ćemo postaviti još jedno, puno važnije pitanje koje glasi: u kakvoj vrsti društva želimo živjeti?

Michael Sandel, *Što se novcem ne može kupiti*

Smjernice za pisanje

U eseju odredite pojmove: „tržište”, „društvene nejednakosti”, „prigovor nepravičnosti”, „prigovor koruptivnosti” i „moralni značaj dobara”.

1. Objasnite koje su prema tvrdnjama ekonomista u navedenom tekstu prednosti tržišne razmjene u društvu.
2. Objasnite koja su prema autoru teksta dva temeljna prigovora tržišnoj regulaciji svih društvenih odnosa.
3. Objasnite na koji se način prema autoru teksta moguće oduprijeti korozivnoj tendenciji tržišta i sačuvati moralnu vrijednost ljudskih i građanskih dobara.

Argumentaciju u eseju potkrijepite primjerima:

1. ljudskih dobara koja se **ne mogu** kupiti novcem
2. etičkih ili zakonskih odluka kojima se regulira i ograničava tržišna logika bezobzirnoga uvećavanja profita.

Prazna stranica

Prazna stranica

RJEŠENJA ISPITA DRŽAVNE MATURE IZ **ETIKE**
U ŠKOLSKOJ GODINI 2022./2023. (1. rok)

BROJ ZADATKA	TOČAN ODGOVOR
1.	B
2.	B
3.	B
4.	B
5.	C
6.	C
7.	B
8.	B
9.	D
10.	D
11.	D
12.	D
13.	A
14.	A
15.	A
16.	D
17.	B
18.	Savjest
19.	Kultura, civilizacija
20.	Egoizam, sebičnost, samoživost
21.	Korupcija, podmićivanje, zlouporaba položaja
22.	Genetičko inženjerstvo, Genetički inženjering
23.	Pacifizam, mirotvorstvo
24.	<p>Mogući odgovori:</p> <p>a) Etički problem u opisanom postupku naziva se sukob interesa.</p> <p>Miljenko, kao javni službenik zadužen za nadzor banaka, posjeduje povlaštene informacije nedostupne drugim građanima na osnovu kojih ostvaruje neopravdanu privatnu korist.</p> <p>b) Miljenkov postupak dovodi do sukoba interesa jer ostale građane dovodi u nejednak položaj time što samo njemu dostupne povjerljive podatke izravno koristi za osobne probitke.</p> <p>c) Etički je problem u Miljenkovu postupku sukob interesa jer su njegov javni i profesionalni položaj i uvidi u poslovne tajne banaka nespojivi s ulogom privatnoga ulagača.</p>

BROJ ZADATKA	TOČAN ODGOVOR
25.	<p>Mogući odgovor:</p> <p>Prvu generaciju ljudskih prava čine građanska i politička prava kao što su pravo okupljanja, udruživanja i javnoga iznošenja mišljenja.</p> <p>Drugu generaciju ljudskih prava čine privredna, socijalna i kulturna prava kao što su pravo na rad i pravo na obrazovanje.</p> <p>Treću generaciju ljudskih prava podrazumijevaju kolektivna prava društva, zajednica i čovječanstva na mir, zdrav okoliš i humanitarnu pomoć.</p>